

ŘIDIČSKÝ PRŮKAZ INTERNETOVÉHO SURFAŘE

PROGRAM ŠKOLSKÉ PRIMÁRNÍ PREVENCE

KONCEPCE PROGRAMU

OBSAH

1.	Historie programu	3
2.	Podstata programu.....	3
2.1	Poslání programu.....	3
2.2	Vize a cíle.....	3
2.2.1	Dlouhodobé cíle programu	4
2.2.2	Strategické střednědobé cíle	5
2.2.3	Soulad cílů se systémem komplexního preventivního působení	5
2.3	Cílová skupina.....	6
2.3.1	Základní rámec programu.....	6
2.3.2	Šíře cílové skupiny	6
2.3.3	Charakteristika cílové skupiny podle vývojového období.....	6
2.4	Východiska programu	7
2.5	Obsah programu – tématické okruhy	8
3.	Etický kodex pracovníků v programu	10
3.1.	Obecné etické zásady	10
3.2.	Etické zásady ve vztahu k účastníkům programu.....	11
3.3.	Etické zásady ve vztahu k organizaci.....	11
4.	Práva účastníků programu.....	12
5.	Organizační aspekty	12
5.1	Definovaná kapacita programu.....	12
5.2	Plán a harmonogram realizace.....	13
	ustálený postup Pro vytvoření harmonogramu realizace programu	13
	vytvoření plánu realizace pro školní rok	13
5.3	Opatření ke zvýšení dostupnosti programu	14
5.3.1	Šíření informací o nabídce programu	14
5.3.2	Monitorování využívané kapacity	14

5.4	Poplatek pro účastníka.....	14
5.5	Kritéria ukončení prováděného programu.....	15
5.6	Podávání stížností.....	15
6.	Návaznost a další možnosti odborné péče.....	15
6.1	Minimální preventivní program školy.....	15
6.2	Pedagogicko – psychologická poradna	16
6.3	Katalog poraden	16
6.4	Informace účastníkům a jejich rodinám o dalších možnostech odborné péče.....	16
6.5	Další zvyšování odborné vybavenosti pedagogů – DVPP	17
7.	Střety zájmů	17
8.	Personální práce	18
9.	Aktualizace koncepce programu	18

1. HISTORIE PROGRAMU

Historie programu sahá do doby, kdy vznikla samotná organizace Nebuž oběť a započaly se realizovat první školení na základních školách. Velice brzo jsme na podkladě ohlasů od žáků a zpětné vazby od učitelů zjistili, že je o téma velký zájem, avšak v rámci primární prevence nebyla dostačující pouze přednášková forma školení. Proto se během pěti let program neustále inovoval a přizpůsoboval potřebám cílové skupiny až do dnešní podoby, a to především s akcentem na omezení výkladové části a posílení aktivního zapojení žáků, prožívání a důraz na prohloubení empatie ve spojitosti s osvojením základních zásad bezpečného užívání internetu bez zbytečného mentorování, strašení a vyhrožování. Na tvorbě programu se v jeho historii podílela řada zkušených učitelů, odborníků na IT a moderní technologie, dětský psycholog i samotní žáci, kteří svou zpětnou vazbou oceňovali jednotlivé fáze a aktivity programu tak, aby byl pro jejich věkovou kategorii co nejatraktivnější, přístupný a zároveň přínosný a efektivní.

2. PODSTATA PROGRAMU

2.1 POSLÁNÍ PROGRAMU

Posláním programu je probudit u absolventů odpovědnost za vlastní chování v kyberprostoru, seznámit se s potencionálními riziky a naučit se jim předcházet získanými vědomostmi. Důležitou součástí programu je také prožití příběhu reálné oběti šikany, kyberšikany a sextingu, který má v účastnících zesílit pocit empatie k obětem i sebevědomí postavit se agresorům. Nedílnou součástí programu je výroba plachty s desaterem bezpečného internetu, simulační hry na posílení sebevědomí i kolektivu.

2.2 VIZE A CÍLE

Vize programu jsou následující:

1. PŘÍSTUPNOST

Program chce být snadno přístupný všem dospívajícím z cílové skupiny, a to jak z hlediska použitých metod výuky a pojetí lekce lektorem, tak i z hlediska finanční, kdy je jednou ze základních snah nabízet program především bezplatně v rámci schválených projektů. Této vize chceme dosáhnout z důvodu praktické zkušenosti, kdy se děti ze slabých sociálních rodin nemohly lekce zúčastnit. V rámci této vize realizujeme program nejen na školách, ale také v knihovnách, úřadech, dětských táborech, nízkoprahových centrech, střediscích volného času a organizacích pracujících s mládeží (Rada dětí a mládeže Moravskoslezského kraje, Centrum sociálních služeb Ostrava, Buntaranta – přátelé pěstounských rodin).

2. POZITIVNOST

K dalším vizím programu patří snaha moderní technologie, internet a sociální sítě neočerňovat, příběhy obětí nestrašit, nevyvolávat uměle strach a hysterii, ale spíše probudit v uživatelích přiměřenou ostražitost a kompetence k řešení krizových situací. V rámci této vize jsou v lekci využívány prvky humoru, odlehčení a je kladen důraz na uvolněnou atmosféru.

3. PONAUCENÍ VLASTNÍ CESTOU

Vizí programu je nepředkládat poučení z příběhu a zásady bezpečného internetu jako daná, ale tak, aby na něj účastníci došli sami vlastním uvažováním, kdy se dbá na to, aby takové informace neproudily od lektora k žákům, ale od žáků k žákům. Díky tomuto způsobu dochází k silnějšímu efektu internalizace, což podporuje také organizační forma vzdělávání - skupinová práce.

4. EFEKTIVITA

Všechny části programu jsou sestaveny tak, aby došlo k maximální efektivnosti a účinku na účastníky, omezujeme proto výkladovou a popisnou část problematiky na minimální množství a klademe větší důraz na prožitek, souznění s obětí a zvnitřnění získaných morálních hodnot a idejí. V rámci efektivity dbáme také na to, aby byl program realizován v přiměřeném množství žáků, nejlépe v jednom třídním kolektivu.

5. ATRAKTIVITA

Program se snaží využívat prostředky vzdělávání, které jsou pro cílovou skupinu atraktivní, tzn. video, hudba, cvičení SMART Notebook, internet, kanál youtube.com, ruční výroba plachty s desaterem. Atraktivitu programu se snažíme zvyšovat vlastním pozitivním přístupem lektora, nabídkou možného zapojení do dalších aktivit sdružení i prezentací vlastních zkušeností s moderními technologiemi natočením videa nebo účastí na Žákovském sympoziu.

6. NÁVAZNOST A DLOUHODOBOST

Sdružení se snaží navazovat dlouhodobou spolupráci se školou a jejím metodikem prevence, na základě které vzniká efektivnější způsob komplexního řešení primární prevence na školách. Na prvotní školení s názvem Kyberšikana a sexting navazuje druhý díl programu Sociální sítě a kybergrooming. Program se snaží účastníky motivovat k dalšímu zapojení do aktivit sdružení, kterými jsou celoškolský projektový den, žákovské sympozium, natáčení videoklipů, facebooková skupina, tvorba komixů atd. Dlouhodobého působení se dosahuje také pomocí plachty s desaterem, kterou si žáci vyrobí sami v rámci programu a která zůstává ve škole a je možno ji vystavit na chodbách, třídách, multimediální učebně tak, aby i ostatní žáci na škole přišli se zásadami bezpečného využívání moderních technologií do styku.

7. POSÍLENÍ KOLEKTIVU I VLASTNÍHO SEBEVĚDOMÍ

Do programu jsou zařazeny hry a aktivity podporující zdravé klima ve školním kolektivu a také na posílení sebevědomí jednotlivých účastníků. Zdravé sebevědomí a správně nastavené klima ve třídě chápeme jako jednu ze základních podmínek boje proti šikaně i kyberšikaně.

2.2.1 DLOUHODOBÉ CÍLE PROGRAMU

Za dlouhodobé cíle považujeme:

1. Nabízet program všem školám, převážně v rámci Moravskoslezského kraje, a to nejlépe zdarma díky získané dotaci na projekt.
2. Oslovit širší množství škol a institucí, u nichž by mohl být program realizován.

3. Preferovat kombinaci dvouhodinové lekce a dalších návazných aktivit, především celoškolský projektový den, vystoupení na žákovském sympoziu, natáčení videoklipů.
4. Vyškolit a zaměstnat pět lektorů, tím zvýšit kapacitu nabídky pro území Moravskoslezského kraje.
4. Zajistit finanční zabezpečení a technické zázemí pro lektory, kteří by vyjížděli mimo Ostravu, konkrétně provoz auta, počítače a projektor.
5. Nadále realizovat akreditované semináře DVPP, které by sloužily k proškolení pedagogů a k maximálnímu propojení práce učitele před programem.
6. Zpřístupnit obsah programu i dalším organizacím, které se věnují prevenci v oblasti rizik internetu a komunikačních technologií (částečně se již stalo na konferenci Nástrahy a nebezpečí kyberprostoru).
7. Prohloubit spolupráci s organizacemi řešící problematiku rizik internetu (E-Bezpečí, Centrum bezpečnějšího internetu) a společně se podílet na efektivních metodách výuky daného tématu.
8. Navázat spolupráci s Pedagogickou fakultou Ostravské univerzity a postupem času akreditovat volitelný předmět pro studenty pedagogiky, který by řešil problematiku bezpečného využívání moderních technologií, způsoby obrany a řešení kyberšikany i šikany na školách atd.
9. Upevnit a rozšířit navázanou spolupráci univerzity Morecambe v anglickém Lancasteru, kde absolvovali odbornou stáž díky našemu projektu studenti IT Střední školy elektrotechnické v Ostravě a SPŠ Frýdek-Místek.

2.2.2 STRATEGICKÉ STŘEDNĚDOBÉ CÍLE

- a) Udržet stanovenou úroveň programu a kvalitně zaškolit další 3 lektory.
- b) Realizovat program u všech zájemců z řad základních škol, knihoven atd., zahrnout alespoň 1200 účastníků během každého školního roku,
- c) Zatraktivnit webové stránky a přilákat do facebookové skupiny více členů.
- d) Pravidelně se účastnit konferencí a seminářů organizované spřátelenými organizacemi, zároveň jejich členy hostovat na vlastních akcích.
- e) Prohloubit spolupráci s Pedagogicko-psychologickou poradnou Ostrava, odborem školství statutárního města Ostrava a odborem pro mládež Moravskoslezského kraje.

2.2.3 SOULAD CÍLŮ SE SYSTÉMEM KOMPLEXNÍHO PREVENTIVNÍHO PŮSOBENÍ

Program i organizace působí v souladu s cíli Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013 – 2018, především v oblasti Vytvoření strategického dokumentu na úrovni jednotlivých regionů – metodiků prevence v PPP. Naše organizace se podílí v rámci projektu Napříč krajem s mládeží, jehož realizátory je Moravskoslezský kraj a Rada dětí a mládeže MSK, na tvorbě krajského strategického dokumentu pro práci s mládeží, do níž hodláme zakomponovat a zpracovat problematiku primární prevence kyberšikany a dalších nežádoucích jevů. Z uvedených forem naplňujeme oblast Interpersonálního agresivního chování a z principů se snažíme obsáhnout především následující body:

- **Orientace na kvalitu postojů a změnu chování**
- **Partnerství a společný postup**
- **Kontinuita působení a systematičnost plánování**

- **Racionální financování a garance kvality služeb**
- **Cílenost a adekvátnost informací i forem působení**
- **Pozitivní orientace primární prevence**

Program samotný se dotýká kromě témat bezpečného využívání moderních technologií, témat sexuální výchovy, rizika pořizování intimních materiálů, nebezpečí šikany a nutnosti respektu ke všem uživatelům internetu.

2.3 CÍLOVÁ SKUPINA

2.3.1 ZÁKLADNÍ RÁMEC PROGRAMU

Program Řidičský průkaz internetového surfaře je dostupný žákům základních a středních škol bez ohledu na pohlaví, rasu, politické přesvědčení, náboženství, právní či společenské postavení, fyzický stav a socioekonomické postavení. Cílová skupina je určena věkem do kategorie:

- Starší školní věk (12-15 let)
- Mládež (15-18 let)

2.3.2 ŠÍŘE CÍLOVÉ SKUPINY

Program je prováděn nejčastěji pro žáky šestých až devátých tříd základních škol nebo odpovídajících ročníků víceletých gymnázií. Je k dispozici rovněž pro žáky středních škol, je vymezen věkem 12-18 let.

2.3.3 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY PODLE VÝVOJOVÉHO OBDOBÍ

Žáci na 2. stupni ZŠ jsou nejrizikovější skupinou, a to z hlediska masivního nárůstu využívání moderních technologií bez relevantního poučení a kontroly, snadno zneužitelné naivity, vzdoru proti autoritě a hledání vlastní identity, která pokud není v reálném světě uspokojivá, utíká do světa virtuálního. Vzhledem k této věkové kategorii se klade také důraz na důsledky nezodpovědného chování pro budoucnost (zveřejňování intimních materiálů, nevhodný obsah příspěvků a fotografií na sociálních sítích, bezpečnost hesla atd.) a také roli rodiče v době moderních technologií. Je rozebíráno aktuální chování mladé generace na internetu a sociálních sítích, které považujeme za nežádoucí, ale mladými uživateli chápáno jako standardní. Pro danou věkovou kategorii je běžné, že jejich virtuální život podléhá minimální, povrchní nebo žádnou kontrolou ze strany rodičů, mnohdy jsou počítačově gramotnější než samotní rodiče, kteří často vnímají moderní technologie nepřátelsky a využívají je jen jako trpěnou chuť svých ratolestí. Proto se u velké části mladých uživatelů vyvinul pocit, že mohou ve virtuálním světě dělat cokoli, co se jim líbí bez pocitu odpovědnosti a respektování ostatních uživatelů. I proto je velice důležité do programu stále importovat aktuální trendy nežádoucího chování.

Studenti SŠ a učňovských škol jsou specifičtí svým hlubším využíváním moderních technologií, především internetu a sociálních sítí, proto se přednášky vedou v duchu sofistikovanějšího dialogu a vzájemnému přiblížení s životem ve virtuálním světě, zlovyky z internetové komunikace a seznamování, návyky ze sociálních sítí a nebezpečí z nich plynoucí.

2.4 VÝCHODISKA PROGRAMU

Preventivní program se snaží v účastnících probudit pocity empatie s oběťmi kyberšikany, šikany i sextingu a zároveň prohloubit kompetence při řešení krizových situací spojených s využíváním moderních technologií.

K základním východiskům programu patří:

1) Respektování Úmluvy o právech dítěte, především pak:

- svoboda projevu a svobodný přístup k informacím
- svoboda myšlení a náboženského vyznání
- právo na ochranu soukromí
- právo na ochranu před násilím, ponižováním a vykořisťováním
- duševně nebo tělesně postižené děti mají právo prožít plný a řádný život
- právo na životní úroveň potřebnou pro jeho rozvoj
- právo na vzdělání
- právo na odpočinek a volný čas

2) Respektování Listiny dětských práv na internetu

- Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci.
- Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
- Mám právo uchovávat veškeré informace o sobě v tajnosti.
- Mám právo se na internetu cítit bezpečně a být v bezpečí.
- Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím.
- Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.
- Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
- Mám právo nahlásit dospělým každého, kdo se na internetu chová divně.
- Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.
- Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt.
- Moderní technologie nejsou nebezpečné, ale je třeba se je naučit využívat odpovědně.
- Internet, mobil, hraní her není špatné, ale je nutné mít jejich používání pod kontrolou.
- Získané vědomosti jsem získal pro vlastní bezpečí a jejich dodržováním chráním sám sebe.
- Pokud mě něco šokuje, uráží, nebo ponižuje, mám právo se někomu svěřit.

3) Východiska z realizovaných výzkumů chování dětí na internetu

Program vychází z aktuálních zjištění a výzkumů chování dětí na internetu, nejpřínosnější je v této oblasti každoroční Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí internetu projektu E-Bezpečí s podporou Univerzity Palackého v Olomouci, společností Seznam.cz a Google. Uvádíme základní zjištění:

- Dospívající jsou si vědomy, že o internetu vědí víc než jejich rodiče.
- Většina dětí ví, že nemají poskytovat osobní údaje, ale přesto jsou ochotny uvádět víc informací, než by povolili rodiče.
- 14% dětí se osobně setkalo s někým, koho poznaly prostřednictvím internetu, ale jen 4% rodičů připouští, že k tomu mohlo dojít.

- 44% dětí, které surfují internetem, navštívilo pornografické stránky.
- 30% dětí vidělo webové stránky obsahující násilí, zatímco tuto možnost připouští jen 15% rodičů.
- Děti i rodiče se shodují na skutečnosti, že internet je užitečným zdrojem informací a zábavy.
- 50,62 % dětí se setkala s některým z projevů kyberšikany, nejčastější formy - verbální útoky, obtěžování prozváněním vyhrožování a zastrasování, krádež identity, vydírání, ztrapňování ponižující šířením fotografie.
- 7,23 % dětí (z toho 47,21 % chlapců a 52,79 % dívek) umístilo svou „sexy“ fotografii i nebo video, na kterých jsou částečně nebo úplně nahé, na internet.
- 8,99 % respondentů (z toho 34,07 % chlapců a 65,93 % dívek) tento materiál někomu přes internet/mobilní telefon poslalo.
- 75,32 % považuje výše uvedené jednání za riskantní.
- Nejčastějšími důvody k zaslání intimních fotografií je: *„Zábava, Fotka mé holce, Jednalo se o kluka, kterého jsem znala i osobně a docela to mezi námi jiskřilo. Řekl si o ní, tak jsem mu ji poslala. No byla to moje holka, jezdila za mnou a ja za ní, tak proč bych jí tu fotku neposlal? Protože jsem byl nadřžený..., Tak svoji holce to snad poslat můžu ne? Protože se za sebe nestydím..., Protože ho miluju a věřím mu na 100 %, Můj kluk chtěl nějakou... ale to už je dávno..., On mi ji poslal/a taky..., Byl to můj kluk a vydíral mě kvůli tomu...“*
- 81,53 % dětí má účet na Facebooku, 30,54 % na Google+, 37,00 % na Lidé.cz, 27,89 % na Spolužáci.cz.
- 53,16 % dětí komunikuje s neznámými lidmi přes internet.
- 26,57 % dotázaných uvedlo, že by vyhovělo nabídce cizího člověka přidat si jej mezi osoby, se kterými může komunikovat, např. v rámci sociální sítě.
- 35,98 % respondentů by bylo ochotno jít na osobní schůzku s „kamarádem“ z internetu, pokud by je o ni požádal.
- 76,07% dotázaných považuje toto jednání za riskantní a nebezpečné, přesto by 54,95 % z nich na schůzku šlo!

2.5 OBSAH PROGRAMU – TÉMATICKÉ OKRUHY

1. SEXTING

Žáci pochopí, že pořizování a zveřejňování intimních materiálů je nebezpečné a že jedna taková chyba může dohnat oběť do krajnosti, zároveň dojdou k názoru, že pokud by se dostali do situace „diváka“ a potencionálního šířitele, či dalšího podporovatele kyberšikany, musí se postavit na stranu oběti a nikoli útočnicka. Na příběhu Amandy Todd je názorně celá problematika rozebrána a prožita. Současně je prodiskutováno, co dělat v případě, že se dostaneme do stejné situace.

Účastníci získají následující základní fakta k problematice:

1. Potenciálním útočnickům dáváme k dispozici citlivý materiál, který mohou zneužít proti nám.
2. Tento materiál může na internetu kolovat několik let nebo může být použit za několik let od svého vzniku.
3. Oběť sextingu může být vystavena tzv. harašení či sexuálními útokům.
4. Šířitelé sextingu se mohou stát pachatelé přestupku či trestného činu (šíření dětské pornografie, ohrožování výchovy dítěte apod.)

2. KYBERŠIKANÁ

Prostřednictvím programu:

- se účastníci seznámí s dopady a druhy kyberšikan v rámci prezentovaného příběhu Amandy Todd,
- dojde k hlubšímu souznění s osudem oběti a zvnitřnění pocitu ochrany slabších,
- osvojí si zásady, jak kyberšikaně předcházet,
- seznámí se s kroky, jak postupovat v případě útoku kyberagresora

Účastníci získají následující základní fakta k problematice:

- 1) Anonymita kyberprostoru pouze domněle zajišťuje záruku beztrestnosti pachatele, dohledat autora i smazaného příspěvku není pro policii neřešitelný problém.
- 2) Vůči kyberšikaně se musím bránit, nemusím se za ni stydět, mám právo se svěřit a vyhledat pomoc.
- 3) Pro šíření kyberšikan je vždy důležitá role publika, které má možnost se rozhodnout, na čí stranu se postaví a zda pomůže kyberšikanu ukončit.
- 4) Co dělat v případě útoku? Ukončit komunikaci, blokovat, uchovat důkazy, svěřit se a nahlásit, podpořit oběti.
- 5) Kyberšikaná je velice těžko odhalitelná, pomoci nám může pozorné pozorování chování při používání moderních technologií.
- 6) Neuvážlivé pomlouvání, komentáře a pronásledování může dohnat oběť do krajnosti. Nezapomeň, že ne každý je stejně psychicky odolný.
- 7) Stopy kyberšikan si oběť může nést celý život a má stejně drtivý dopad jako šikaná fyzická.

3. PRAVIDLA BEZPEČNÉHO INTERNETU

S pravidly bezpečného internet se účastníci seznamují během celého program, v jeho závěru dochází k výrobě plachty s vlastními zásadami bezpečného internetu. Zásady nejsou jen předkládány jako dogma, ale díky prožitému příběhu a simulačním situacím jsou žáky sami objevovány. Cílem tohoto tematického celku je seznámení s těmito základními pravidly:

1. Nesdělují a nezveřejňují osobní údaje (věk, telefon, adresu, email atd.).
2. Facebook si nastavím na přátele, nepřidávám si cizí uživatele, u nichž si neověřím jejich pravou identitu a dávám pozor na to, co o sobě sdílím.
3. Totožnost uživatelů si ověřuji pomocí webkamery, fotky na přání nebo potvrzení u jiných uživatelů.
4. Nepořizují a neposílám svoje nahé fotografie.
5. Před randem po netu si jsem 100% jistý tím, kdo přijde. Někdo mě může doprovodit, ale určitě o tom někdo ví!
6. Na netu, FB, chatu a u her trávím jen rozumnou dobu.

7. Udržuji všechna hesla na email, FB, Skype atd. v tajnosti.
8. Nevěřím žádné informaci, kterou si přečtu, nebo mi pošlou!
9. Komunikuji slušně a ignoruji vulgární zprávy.
10. Když mě něco/někdo šokuje, uráží nebo ponižuje, opustím stránky a svěřím se.

SOCIÁLNÍ SÍŤE

Problematiku sociálních sítí a kybergroomingu jsou spojeny v druhé lekci programu. Sociální sítě chápeme jako jednu z nedílných součástí života dospívajících, která výraznou měrou ovlivňuje jejich prožívání a způsob trávení volného času, a to jak v pozitivním, tak negativním slova smyslu. Během programu je s žáky probíráno vlastní bezpečnostní nastavení sociální sítě Facebook, způsob jejího využívání, zveřejňování příspěvků, rizika falešných profilů, kybergroomingu, přidávání nových přátel i způsob komunikace, při níž se klade důraz na vzájemnou ohleduplnost a empatii. Samozřejmostí je nevyvolávání pocitu, že jsou sociální sítě špatné a každý uživatel skrývá potenciálně nebezpečí, spíše se vyzdvihuje stálá obezřetnost a pravidla odhalení pravé identity uživatelů. Během lekce se účastníci seznámí se základními pravidly používání sociálních sítí (www.bezpecnyinternet.cz).

KYBERGROOMING

Téma kybergroomingu je probíráno společně s problematikou sociálních sítí. Akcent je kladen na pochopení faktu, že ne všechny profily musí být pravé a že lidé, kteří nás ve virtuálním světě oslovují, nemusí mít vždy čisté úmysly. Základními získané kompetence jsou v lekci získané díky simulační hře na oběť a agresora, kdy je důležité si osvojit způsoby, jak zjistit pravou identitu druhého, jak se bránit manipulaci a uvědomit si možné následky nezodpovědné komunikace a vyzrazení osobních údajů i citlivých informací.

NETOLISMUS

Netolismus patří mezi velice opomíjená témata, proto je zařazován do programů flexibilně dle směru probíraných problémů, nejčastěji je řešen ve spojitosti se sociálními sítěmi a počítačovými hrami.

3. ETICKÝ KODEX PRACOVNÍKŮ V PROGRAMU

Etický kodex obsahuje popis motivů a projevů mezilidského jednání, které jsou vhodné, patřičné a také přínosné pro ušlechtilé prožívání mezilidských vztahů. Pozitivní a etické jednání má v konečném důsledku přispět celé společnosti. Kodex je určen členům organizace, pro které je závazný.

3. 1. OBECNÉ ETICKÉ ZÁSADY

- A. Sociální, psychologická a zdravotní péče je založena na hodnotách demokracie a lidských práv, které jsou vyjádřeny v Chartě lidských práv Spojených národů, v Úmluvě o právech dítěte a

v etickém kodexu Práv pacientů. Dále se řídí zákony tohoto státu, které se od uvedených kodexů odvíjejí.

- B. Člen týmu Nebud' oběť ctí jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.
- C. Mezi základní hodnoty řadíme práva jedinců na soukromí, důvěrnost, sebeurčení a autonomii. Tyto principy se uplatňují v přístupu k cílové skupině a musí být v souladu nejen s profesionálními povinnostmi, ale i se zákonem.
- D. Právo každého jedince na seberealizaci je zpochybnitelné, pokud dochází k omezení takového práva u druhých osob.
- E. Člen týmu Nebud' oběť usiluje o zajištění vysoké odborné úrovně, přičemž poskytuje pouze ty služby, které odpovídají Standardům odborné způsobilosti poskytovatelů programů primární prevence užívání návykových látek a individuálním kompetencím jednotlivých pracovníků.
- F. Součástí etického přístupu je dobrá vůle pomáhat na základě znalostí, dovedností a zkušeností jednotlivcům, skupinám a komunitám při jejich rozvoji.
- G. Profesionální odpovědnost má prioritu před osobními zájmy.

3. 2. ETICKÉ ZÁSADY VE VZTAHU K ÚČASTNÍKŮM PROGRAMU

- H. Člen týmu Nebud' oběť respektuje příslušníka cílové skupiny jako rovnocenného partnera se všemi občanskými právy a povinnostmi, včetně jeho zodpovědnosti za své zdraví.
- I. Člen týmu Nebud' oběť jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva příslušníků cílové skupiny.
- J. Člen týmu Nebud' oběť jedná s příslušníky cílové skupiny bez jakékoliv formy diskriminace. Respektuje a chrání účastníkovy práva na soukromí a důvěrnost jeho sdělení. Data a informace požaduje s ohledem na potřebnost při zajištění služeb, které mají být účastníkovi poskytnuty a informuje jej o jejich potřebnosti a použití. Žádnou informaci o účastníkovi neposkytuje bez jeho souhlasu. Pokud použije získané informace /např. ke studijním aj. účelům-kazuistiky, statistické zpracování, zprávy pro instituce/, vždy garantuje anonymitu osobních údajů.
- K. Člen týmu Nebud' oběť je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti se svým působením v Nebud' oběť a které se vztahují k cílové skupině. Této povinnosti jej může zbavit pouze dotyčná osoba nebo její zákonný zástupce písemným prohlášením. I v tomto případě je však člen týmu Nebud' oběť povinen zvážit zachování mlčenlivosti, pokud je to v zájmu účastníka. Tím nejsou dotčena příslušná ustanovení trestního řádu a povinnost vypovídat před orgány činnými v trestním řízení.
- L. Člen týmu Nebud' oběť hledá možnosti jak zainteresovat příslušníky cílové skupiny do řešení jejich problémů.
- M. Člen týmu Nebud' oběť se musí snažit zajistit, udržet a rozvíjet svou profesionální kompetenci, která obsahuje i supervizi, uvědomovat si a zachovávat hranice vlastních kompetencí.

3. 3. ETICKÉ ZÁSADY VE VZTAHU K ORGANIZACI

- N. Člen týmu Nebud' oběť plní odpovědně své povinnosti vyplývající ze závazků organizaci.
- O. Organizace vytváří takové podmínky, které umožňují členům týmu Nebud' oběť závazky přijmout a uplatňovat je v souhlasu s tímto kodexem.
- P. Člen týmu Nebud' oběť se snaží ovlivňovat pracovní postupy s ohledem na co nejvyšší úroveň služeb.
- Q. Člen týmu Nebud' oběť respektuje znalosti a zkušenosti svých kolegů a ostatních odborných pracovníků. Vyhledává a rozšiřuje spolupráci s nimi a tím zvyšuje kvalitu poskytované služby.

4. PRÁVA ÚČASTNÍKŮ PROGRAMU

Objednavatelem programu je škola nebo školské zařízení, účastníky zpravidla třída (žáci, studenti), dále učitelé a rodiče (či zákonný zástupce dítěte).

- A. Program je účastníkům dostupný bez ohledu na rasu, původ, národnost, pohlaví, náboženské vyznání, politické přesvědčení, právní či společenské postavení a socioekonomické možnosti.
- B. Obsah i forma programu zohledňují věk účastníků, aby byla zachována pedagogická zásada přiměřenosti.
- C. Účastník má právo být seznámen s posláním a cíli programu i organizace.
- D. Účastník má právo na kvalifikované zajištění programu (odborná, profesionální práce, prováděná s porozuměním).
- E. Účastník preventivního programu má právo na to, že:
 - a. je respektován jako svébytná osoba,
 - b. je respektována jeho lidská důstojnost,
 - c. je respektována jeho svobodná vůle,
 - d. je pro něj vytvořeno podpůrné prostředí bez projevů rizikového chování,
 - e. zaujímá vlastní stanoviska a vyjadřuje vlastní názory – při zachování pravidel komunikace,
 - f. dostane přiměřený prostor k vyjádření svého názoru v diskusi,
 - g. je zachována diskrétnost a průběh programu se nezveřejňuje mimo skupinu (s výjimkou intervize a supervize – anonymně – a situací, kdy je výslovný souhlas),
 - h. je tedy zachováno soukromí účastníka a důvěrnost jeho sdělení,
 - i. v rámci preventivního programu organizace nezískává a neukládá jeho osobní údaje,
 - j. je dodržován soulad s veškerou platnou legislativou.
- F. Účastník nebo jeho zákonný zástupce má právo zbavit lektora jeho mlčenlivosti o skutečnostech, které se ho týkají, a to písemným prohlášením; výjimkou je ohlašovací povinnost, vyplývající ze zákona, ta se účastníkovi dává na vědomí.
- G. V případě potřeby jsou účastníkovi dostupné informace o poradenství při řešení osobního problému a doporučení následné péče; pracovník programu účastníka v tomto postupu podporuje.
- H. Účastník má právo na podání stížnosti a je mu přístupný stanovený postup podání stížnosti. Program se ve vyřizování stížností řídí metodickým pokynem pro celou organizaci.
- I. Práva a povinnosti klienta a poskytovatele programu jsou uvedeny v „Kontraktu o realizaci programu“.

5. ORGANIZAČNÍ ASPEKTY

5.1 DEFINOVANÁ KAPACITA PROGRAMU

Program je poskytován školám a školským zařízením na území Moravskoslezského kraje, ale po domluvě na uhrazení cestovného je možné program realizovat i mimo něj. Program je možno realizovat také v nízkoprahových zařízeních, knihovnách, střediscích volného času, klubech apod., pokud cílová skupina odpovídá věkem a velikostí.

Jeden dvouhodinový program je možno uskutečnit s jednou třídní jednotkou, nanejvýš však v počtu 30 žáků.

Kapacita programu podle stávajících zkušeností je nejvýše 2000 účastníků na jednoho lektora během jednoho školního roku. Z hlediska pracovních dnů je kapacita naplněna, pokud jsou sjednány návštěvy škol na čtyři z pěti pracovních dní v týdnu. Má se za to, že v jednom dnu lze provést maximálně tři lekce (což je možno v různých třídách) – tedy šest vyučovacích hodin. Zpravidla jsou domlouvány dvě lekce, tedy čtyři školní hodiny.

Kapacita je předmětem k jednání vždy na výroční hodnotící poradě. Zohledňuje se zkušenost právě skončeného školního roku (jaký rozsah a počet hodin školy objednávaly nejčastěji) a počet lektorů pro nastávající školní rok. Definovaný počet účastníků se pro nový školní rok aktualizuje jako součást aktualizace celé koncepce.

5.2 PLÁN A HARMONOGRAM REALIZACE

Pro stanovení harmonogramu a plánu realizace je základní jednotkou školní rok. V srpnu vypracuje vedoucí programu nabídku k rozeslání školám, uvádí v ní také aktuální termín DVPP. Zajistí rozeslání nabídky e-mailem a poštou na školy v okruhu Statutárního města Ostrava.

USTÁLENÝ POSTUP PRO VYTVOŘENÍ HARMONOGRAMU REALIZACE PROGRAMU

Vedoucí programu domlouvá termíny a průběh programu na základě přijatých poptávek na program, zpravidla telefonáty a e-maily, vede jednání se zájemci o program. Je možno sjednávat i pro druhé pololetí školního roku. Pořadí se dodržuje tak, jak přicházejí kontakty zájemců. Výstupem z úvodních jednání jsou závazně dohodnuté termíny a kontrakt s jeho náležitostmi. Není stanoven termín, do kdy se zájemci mohou hlásit, ale možnost je ponechána po celý školní rok. V pořadí následující zájemce dostává ovšem zúženou možnost výběru termínů. Dokud kapacita není vyčerpána, může dojít k uzavření kontraktu např. i v dubnu nebo květnu. Pokud jsou naplněny v každém pracovním týdnu čtyři dny, je kapacita vyčerpána; v takovém případě by byl zájemce – odmítnutý z kapacitních důvodů – pouze zapsán, aby mohl být kontaktován, pokud by došlo k neplánovaným organizačním změnám (odstoupení od kontraktu např. z důvodu karantény na škole apod.). Přestože se od začátku školního roku zapisuje i na druhé pololetí, v lednu je rozesílána nabídka školám znovu.

Vedoucí programu zapisuje termíny do kalendáře společně se všemi náležitostmi (kontaktní osoba, smluvený rozsah programu, třídy, telefonní a emailový kontakt atd.). Kalendář je přístupný pro všechny pracovníky sdružení, a to online. Během školního roku se konají dvě supervize, třetí v době letních prázdnin, která má vyústit v aktualizaci manuálu, případně koncepce.

VYTVOŘENÍ PLÁNU REALIZACE PRO ŠKOLNÍ ROK

Místa konání a výběr z nabízených témat – přesná struktura jednotlivých realizací – vyplývá z úvodních hodnocení prostředí. V úvodních jednáních, před podepsáním kontraktu (dokud je škola ještě zájemcem, nikoliv klientem) se domlouvá skladba témat a hodinová dotace. Konstitutivní jsou dvě primární lekce, „Kyberšikana a sexting“ a „Sociální síť a kybergroomingu“. Dále se plánuje podle potřeb zájemce o program, podle případných specifik třídy, klimatu ve třídě, potřeby zohlednit konkrétní jevy v dané skupině. Program je možno podpořit jednohodinovými lekcemi zaměřenými pouze na bezpečné využívání moderních technologií (internet, mobil), netolismus a sociální síť Facebook. Struktura programu je daná, témata mezi první a poslední lekcí se volí individuálně,

variabilita je v počtu hodin, každému lze věnovat dvě vyučovací hodiny nebo pouze jednu ve stručné verzi. Na objednávku, např. při výskytu výrazně problémových jevů ve třídě, je možno dále navýšit počet hodin.

5.3 OPATŘENÍ KE ZVÝŠENÍ DOSTUPNOSTI PROGRAMU

5.3.1 ŠÍŘENÍ INFORMACÍ O NABÍDCE PROGRAMU

Nabídka programu je realizována několikanásobně:

- Letáčky a propagační materiály jsou cíleně zasílány školám, Pedagogicko-psychologické poradně Ostrava, odboru Školství, mládeže a sportu, Radě dětí a mládeže MSK, střediskům volného času, nízkoprahovým centrům a 27 pobočkám Městské knihovny města Ostravy.
- Na webových stránkách Nebud' oběť: www.nebudobet.cz,
- Informace je pravidelně součástí výroční zprávy Nebud' oběť.
- Nabídka skrze okresního metodika prevence v PPP a krajského koordinátora prevence.

5.3.2 MONITOROVÁNÍ VYUŽÍVANÉ KAPACITY

Vedoucí programu sestavuje přehled uskutečněných lekcí, formou tabulky, jedna lekce zabírá jeden řádek, škola potvrzuje razítkem a podpisem.

Evidují se číselné údaje ve tvaru: počet účastníků dané lekce/počet nových, kteří jsou na programu poprvé/počet hodin lekce. Dále je v tabulce jméno lektora, název lekce, klient a jméno osoby, která ho zastupuje. Tyto tabulky se archivují po dobu 5 let, souhrnný údaj uvádí ve výroční zprávě – počet účastníků a počet hodin.

5.4 POPLATEK PRO ÚČASTNÍKA

Poplatkem se rozumí finanční částka za účast na semináři v rozsahu 2 hodin. Poplatek je stanovován před začátkem školního roku pro následující školní rok. Výši poplatku navrhuje účastníci výroční hodnotící porady, potvrzuje ji vedení Nebud' oběť. Poplatek se odvozuje od získaných dotací a grantů, v příznivém případě je možno program poskytovat zdarma. Výše poplatku je uvedena v nabídkovém listu, který je rozeslán školám. Běžnou praxí je, že od žáků vybírá poplatek učitel, pracovník Nebud' oběť přebírá od učitele finanční obnos za celou skupinu a vydává učiteli příjmový doklad. Pracovník na pracovišti předává peníze a kopii příjmového dokladu do pokladny, dále se postupuje podle vnitřních pravidel Nebud' oběť a platných právních předpisů. Pokud o to škola požádá, vystaví Nebud' oběť fakturu a škola poukáže daný finanční obnos bezhotovostním převodem na účet Nebud' oběť.

5.5 KRITÉRIA UKONČENÍ PROVÁDĚNÉHO PROGRAMU

Rozsah programu je po úvodním jednání se zájemcem přesně popsán v kontraktu. Program je tedy ze strany poskytovatele – Nebuž oběť – ukončen, pokud jsou provedeny všechny smluvené lekce a pracovník programu předá školnímu metodikovi prevence písemnou Zprávu o provedení programu.

Předčasné ukončení programu je možné v definovaných situacích.

- Program je možno předčasně ukončit, pokud účastníci zásadně porušují pravidla školního řádu, včetně projevů úporné pasivity a nespolupráce, na základě ústní dohody/shody mezi pracovníkem Nebuž oběť a přítomným učitelem.
- Program je nutno předčasně ukončit v případě mimořádných událostí, nouzových nebo havarijních situací.
- Při porušení smluvených podmínek ze strany pracovníka Nebuž oběť je škola oprávněna ukončit program v průběhu realizace. Obdobně také pracovník programu je oprávněn ukončit program dříve, pokud dojde k porušení podmínek ze strany školy. Důvody takového ukončení je nutné výslovně uvést v zápisu o provedení programu, který se pořizuje a archivuje oběma smluvními stranami.

Podmínky realizace programu jsou standardně definovány v kontraktu takto:

- Poskytovatel realizuje program podle závazných dokumentů „manuál“, „metodika“ a „konceptce“, která je dostupná na webové stránce www.nebudobet.cz a v listinné podobě v sídle organizace.
- Školní metodik prevence přebírá odpovědnost za poskytování informací o programu zákonným zástupcům žáků.
- Pracovník programu provede program ve třídě, kterou poskytne škola, skupinou jsou žáci třídy.
- Bude použita interaktivní tabule, počítač, dataprojektor, internet, reprobedny.
- Žáky bude při lekcích programu doprovázet učitel, jak určí škola.
- Během programu platí pro žáky běžná pravidla, určená školním řádem (komunikace, telefony, pitný režim atd.)
- Škola zajistí poplatek ve výši 40 Kč na žáka, poskytovatel vystaví příjmový doklad dle platných předpisů.
- Po provedení programu pracovník Nebuž oběť a školní metodik prevence vypracují zprávu stanovenou písemnou formou, kterou obě strany archivují podle vnitřních pravidel školy a organizace.

5.6 PODÁVÁNÍ STÍŽNOSTÍ

Účastník má právo vyjádřit stížnost na kvalitu nebo nedodržení standardů programu. Pro program není stanoven samostatný řád vyřizování stížností, ale v daném případě se postupuje podle dokumentu OM č. 7. Na stížnosti je nahlíženo jako na příležitost k vývoji a zkvalitnění programu.

6. NÁVAZNOST A DALŠÍ MOŽNOSTI ODBORNÉ PÉČE

6.1 MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY

ŘPIS je program, který objednavatel zasazuje do kontextu prevence dalších prvků rizikového chování. Obvykle bývá včleněn do Minimálního preventivního programu dané školy, což ovšem záleží na

školním metodikovi prevence. ŘPIS je spojnicí mezi učivem a výchovně preventivním působením, prolíná prevenci a výchovu s výukou. Obsahuje nezanedbatelnou kognitivní složku, pracuje s odbornými informacemi, které odpovídají učivu několika vzdělávacích oborů: výchovy k občanství, výchovy ke zdraví, informatika. Na úrovni postojů a dovedností je velmi blízký průřezovému tématu Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova a obsahu Etické výchovy.

Minimální preventivní program zajišťuje propojení na další typy prevence v rámci školy. Díky společnému vyhodnocení pracovníka Nebud' oběť se školním metodikem prevence je účastníkům programu, pokud se projeví problém, věnována zvýšená pozornost, péče nebo konkrétní pomoc.

6.2 PEDAGOGICKO – PSYCHOLOGICKÁ PORADNA

Pedagogicko-psychologické poradny

PPP Ostrava-Zábřeh

adresa služby: Kpt. Vajdy 1a, 700 30 Ostrava – Zábřeh,

telefon: 553 810 700, 553 810 701

e-mail: posta-zabreh@ppp-ostrava.cz

www stránky: www.ppp-ostrava.cz

PPP Poruba (odloučené pracoviště)

adresa služby: 17. listopadu 1123, 708 00 Ostrava - Poruba

telefon: 553 810 750, 553 810 751

e-mail: posta-poruba@ppp-ostrava.cz

6.3 KATALOG PORADEN

Poradny na území Ostravy, jsou díky komunitnímu plánování sociálních služeb v Ostravě souhrnně uváděny v „Katalogu sociálních služeb a souvisejících aktivit ve městě Ostrava“, který je kromě papírové podoby také na webové adrese www.kpostrava.cz, v záložce dokumenty ke stažení.

Mapa sítě spolupracujících zařízení je široká a skýtá dostatečnou pomoc. Viz. též dokument č. 4.6 Mapa sítě.

6.4 INFORMACE ÚČASTNÍKŮM A JEJICH RODINÁM O DALŠÍCH MOŽNOSTECH ODBORNÉ PÉČE

Pracovník Nebud' oběť poskytuje informace případným zájemcům o další péči ve dvou krocích. Jednak během lekcí programu přirozeně zaznívá, že přichází z Nebud' oběť a mluví o možnosti vlastního poradenství. Druhý krok je pak v osobním kontaktu, kdy někdo konkrétní vznesl dotaz,

otevře problém; analogicky pokud pracovníka nebo vedoucího programu osloví rodiče či zákonní zástupci žáka. V tom případě podle povahy naznačeného problému doporučuje odpovídající možnosti z celého spektra organizací. Platí vzájemná reciprocita, že tytéž informace podává školní metodik prevence.

6.5 DALŠÍ ZVYŠOVÁNÍ ODBORNÉ VYBAVENOSTI PEDAGOGŮ – DVPP

Organizace má udělenou akreditaci k provádění vzdělávacích programů zaměřených na další vzdělávání pedagogických pracovníků. Dvakrát ročně je pedagogickým pracovníkům nabízen vzdělávací program, který podrobně seznamuje účastníky se základními riziky internetu, způsoby prevence i diagnostiky.

7. STŘETY ZÁJMŮ

Jako střety zájmů vyhodnocujeme situace, kdy dochází ke střetu zájmů osob využívajících služby se zájmy Nebuž oběť. Tyto situace je nutné řešit na poradě týmu (pracovníků i externích lektorů), intervizi a supervizi, o čemž je veden písemný záznam.

Střet zájmů musí být vždy řešen na těchto úrovních:

- komunikace s účastníkem na téma střetu zájmů, vysvětlení podstaty věci, návrh dalšího postupu, vždy s vědomím účastníka,
- přednesení problému na poradě, intervizi, supervizi,
- nalezení řešení konkrétní situace, jeho písemná formulace do příslušného zápisu.

Střetem zájmů se rozumí situace, ve které je člověk odpovědný dvěma nebo více různým organizacím či autoritám, jejichž požadavky na jeho chování nebo jednání se rozcházejí.

Obecně ke střetu zájmů může dojít na rovině

- pracovník – klient,
- pracovník – účastník preventivního programu,
- pracovník – organizace – klient.

Riziko střetu zájmů může vznikat v souvislosti s obecnými lidskými právy, s etickým kodexem, případně legislativou.

Možné problémové situace:

- pracovník se domnívá, že by pro dobro klienta bylo potřeba sdělit informace třetí osobě a klient zastává opačný názor.
Řešení: upřednostňuje se zájem klienta, s výjimkou ohlašovací a oznamovací povinnosti, vyplývající ze zákona.
- Klient žádá pomoc k dosažení osobního cíle, který je v přímém rozporu s morálními hodnotami pracovníka a etickým kodexem (podvod, použití lži, tolerování užívání návykových látek nebo jiného rizikového chování apod.).
Řešení: pracovník v konečném důsledku pomoc v žádané záležitosti odmítne, ale tak, že při zdvořilém vysvětlování důvodů pomůže klientovi získat náhled na nevhodnost požadavku.

- Klient žádá pomoc k dosažení osobního cíle, který je v přímém rozporu s platnými zákony České republiky.
Řešení: Pracovník pomůže klientovi získat náhled a vymezí hranice, jakou pomoc může poskytnout (v mezích zákona).
- Klient žádá pomoc v záležitosti, která je v rozporu s posláním a cíli Nebud' oběť, které pracovníka programu zaměstnává a určuje etický kodex pracovníka vůči zaměstnavateli (např. žádá o peněžní dar, ale je to v rozporu s pravidly organizace).
Řešení: pracovník sdělí argumenty, které ukazují, že nemůže vyhovět.
- Pracovník, který prováděl lekci a dostane se do situace střetu zájmů, uvede tuto skutečnost ve Zprávě o provedení programu. Dále je povinen předložit situaci k intervizi na příslušné poradě střediska. V odůvodněných případech ji projedná také v rámci supervize.

8. PERSONÁLNÍ PRÁCE

Pravidla personální práce jsou řešena v dokumentu Řidičský průkaz internetového surfaře - manuál programu školské primární prevence v souladu s vnitřní směrnicí Nebud' oběť.

9. AKTUALIZACE KONCEPCE PROGRAMU

Koncepce preventivního programu Řidičský průkaz internetového surfaře je dokumentem, který reflektuje vývoj, nové odborné poznatky, společenské jevy, trendy ve školství, a proto jsou vítány veškeré podněty, které kdokoliv podává s úmyslem prospět dospívajícím mladým lidem.

Aktuální kontakty jsou vždy na www.nebudobet.cz.

Koncepce je aktualizovaná pro školní rok 2014/2015.

Vypracoval Mgr. Lukáš Látal; Ostrava

revize: